

เด็ก...ศูนย์กลางของการเรียนรู้ : เด็กไทยคิดอย่างไร *

โดย...เด็กหญิงหัตถกาญจน์ อารีศิลป์

ป.5 โรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์

เด็กชายทศพล เขียวชาญประพันธ์

ม.2 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล

นายวันชนะ หมั่นงาน

ม.5 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา

ศิริบุรณ์ : ขอต้อนรับคุณผู้ชมเข้าสู่รายการเช้าวันนี้ ตลอดระยะเวลาเกือบ 2 ปีกับการขับเคลื่อนพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติของประชาชนทุกคนต่างมีส่วนร่วมในการผลักดันให้พระราชบัญญัติฉบับสำคัญนี้มีผลบังคับใช้เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษา ที่ผ่านมารายการได้เป็นส่วนหนึ่งที่น่าเสนอความเคลื่อนไหวของการปฏิรูปการศึกษาในประเด็นต่าง ๆ การปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นในวันเสาร์ที่จะถึงนี้จะเป็นวันเด็กแห่งชาติ โดยคำขวัญวันเด็กปีนี้คือ “มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ คู่คุณธรรม นำประชาธิปไตย”

เพื่อเป็นการร่วมฉลองวันเด็ก ในวันนี้เราลองมาฟังความคิดเห็นของเด็ก ๆ ที่มีต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่จะให้ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ว่าพวกเขาเห็นด้วยหรือไม่และเขาต้องการให้ระบบการเรียนการสอนเป็นอย่างไร น้อง ๆ ที่มาร่วมแสดงความคิดเห็นมี 3 คน น้องคนแรก มาจากโรงเรียนศรีเอี่ยมอนุสรณ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เด็กหญิงหัตถกาญจน์ อารีศิลป์ หรือน้องน้ำ น้องคนที่สองอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเซนต์คาเบรียล เด็กชายทศพล เขียวชาญประพันธ์หรือน้องบูก และคนสุดท้ายเป็นตัวแทนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย น้องวันชนะ หมั่นงานหรือน้องเมฆ ขอ เชิญค่ะ ปกติตื่นเช้าแบบนี้หรือไม่คะ (ตื่นนอน 04.30 น. เพื่อมาออกรายการสนทนาสดเช้าวันนี้)

* ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์กองทัพบก ช่อง 5 ในรายการ “เช้าวันนี้” วันพฤหัสบดีที่ 6 มกราคม 2543 ดำเนินรายการโดย ศิริบุรณ์ ญรัพันธ์

หัตถกาณูจน์ : ค่ะ

ทศพล : ปกติสายกว่านี้นิดหน่อยครับ

วันชนะ : ปกติตื่นเช้าครับ เพราะบ้านอยู่ไกลจากโรงเรียน

ศิริบุรณ : นี่เป็นปัญหาเหมือนกัน บ้านน้องเมฆอยู่ไกลทำไมถึงมาเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาคะ

วันชนะ : สอบได้และอยากมาเรียนที่โรงเรียนนี้ครับ สมัยเรียนอยู่มัธยมศึกษาตอนต้นเรียนที่โรงเรียนใกล้ ๆ บ้าน อยู่ติดรั้วบ้านเลย พอสอบเข้าโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาจึงมาเรียน เพราะคิดว่าแตกต่างหลายสิ่งหลายอย่างโดยเฉพาะเรื่องสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เพราะเพื่อน ๆ ที่มาเรียนที่นี่ส่วนใหญ่เป็นเด็กเก่งและสนใจการเรียน เมื่อเราอยู่ในสังคมแบบนี้ ทำให้เราได้ active ตัวเอง

ศิริบุรณ : สรุปคือน้องเมฆให้ความสำคัญในเรื่องของสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เราต้องมีความตื่นตัวสนใจการเรียน ถ้ามองน้ำบางโรงเรียนใกล้บ้านมีโรงเรียนอะไรบ้างคะ

หัตถกาณูจน์ : โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ น้ำคิดว่าทุกที่เป็นโรงเรียนที่ดีหมด แต่จะเน้นโรงเรียนใกล้บ้าน เพราะคิดว่าเราไปเรียนเพื่อศึกษาหาความรู้ให้เวลากับตัวเองเต็มที่

ศิริบุรณ : โตขึ้นอยากเป็นอะไรคะ

หัตถกาณูจน์ : อยากเป็นครูสอนวิชาคณิตศาสตร์คะ

ศิริบุรณ : น้องบูก เรียนเซนต์คาเบรียลใกล้บ้านไหม

ทศพล : ใกล้พอสมควรครับ

ศิริบุรณ : ทำไมถึงเลือกเรียนที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียลคะ

ทศพล : ผมดูจากสิ่งแวดล้อมและอะไรอีกหลายอย่างประกอบกัน อย่างพี่วันชนะได้กล่าวไปเมื่อสักครู่ว่าการเลือกที่เรียนต้องพิจารณาเรื่องของระบบการเรียนการสอน การประเมินผล และสิ่งแวดล้อมประกอบกับที่โรงเรียนเซนต์คาเบรียลเด็กส่วนใหญ่จะมีความประพฤติดี เพราะฉะนั้นปัญหาเรื่องยาเสพติดไม่ต้องกังวลมากเท่าไร

ศิริบุรณ : อนาคตอยากทำอาชีพอะไรคะ

ทศพล : ถ้าไม่เป็นครูก็จะเป็นนักวิชาการทางด้านการศึกษาคครับ

ศิริบุรณ์ : นาน ๆ จะได้ยินคนอยากเป็นนักวิชาการ หรืออยากเป็นครู เพราะเด็ก ๆ สมัยนี้ส่วนใหญ่อยากเป็นนักธุรกิจ วิศวกร แพทย์ หรืออาชีพที่นิยมของสังคม ที่โรงเรียนของทั้ง 3 คน มีการเรียนการสอนแบบเด็กเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ น้องน้ำเข้าใจอย่างไร

หัตถกกาญจน์ : สมัยก่อนคุณครูจะเป็นคนบอกแล้วนักเรียนจะเป็นผู้ตามเพียงอย่างเดียว แต่ว่าเด็กเป็นศูนย์กลางคือการเรียนรู้เด็กมีโอกาสได้คิดเอง ปฏิบัติเอง โดยที่คุณครูเป็นผู้แนะนำ แล้วให้เด็กได้ร่วมกันคิดและแก้ปัญหาค่ะ

ศิริบุรณ์ : ยกตัวอย่างให้เห็นชัด ๆ สัก 1 วิชาได้ไหมคะ

หัตถกกาญจน์ : ตัวอย่างวิชา สปช. คุณครูจะสร้างปัญหาขึ้นมา ให้เรารวมกลุ่มกันแก้ไขและแสดงความคิดเห็นต่อกัน ทุกคนจะมีแนวคิดที่แตกต่างกัน จะได้ดูว่าแต่ละคนมีนิสัย หรือว่ามีแนวคิดที่แปลกใหม่มากน้อยเพียงใด เพราะว่าถ้าแสดงความคิดเห็นทำให้เราได้ประสบการณ์และได้รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นด้วย

ศิริบุรณ์ : สปช. เช่นเรื่องอะไรคะ

หัตถกกาญจน์ : เรื่องตัวเรา “ร่างกาย” คุณครูจะให้คิดว่าร่างกายเราประกอบด้วยอะไรบ้าง แล้วแต่ละส่วนที่มีใช้ทำอะไรกันเอ่ย แต่ละคนก็จะคิดไม่เหมือนกัน บางคนอาจจะคิดไม่เป็นวิชาการ คือคิดสร้างสรรค์ไปเลยว่า ทำไมหูถึงต้องอยู่ตรงนี้ ทำไมอยู่บนหัว

ศิริบุรณ์ : เปิดกว้างให้มีโอกาสคิดหลากหลาย แล้วสรุปอย่างไรคะ ความคิดที่ว่าหูน่าจะอยู่บนหัว

หัตถกกาญจน์ : เขามองว่าถ้าหูไปอยู่บนหัว เวลาโหม่งฟุตบอลก็เจ็บ สรุปกันอย่างนี้ เราก็จะมีตัวแทนออกไปรายงานหน้าชั้น โดยจะผลัดเปลี่ยนกันไป

ศิริบุรณ์ : หมายความว่าคำตอบนั้น เด็ก ๆ หากันเอง แล้วคุณครูช่วยอะไรบ้างคะ

หัตถกกาญจน์ : คุณครูจะช่วยสรุปว่าแต่ละกลุ่มมีแนวความคิดอย่างไรแล้วเราสามารถนำสิ่งนี้ไปใช้ในการคิดอย่างอื่นต่อ

ศิริบุรณ์ : น้องน้ำก็เข้าใจว่าเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้คืออะไรคะ

ทศพล : คือผู้เรียนเป็นผู้ที่มีความสำคัญมากที่สุดในการเรียน ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนกับของจริงให้นำไปใช้จริงในชีวิตประจำวัน แล้วถ้าเป็นไปได้ ครูควรจัดกิจกรรมตามความหลากหลาย ความสนใจ ความสามารถ ความถนัดของผู้เรียนแต่ละคน เพราะในอดีตครูจัดกิจกรรมอย่างเดียวกัน สมมติว่า สั่งให้ทำอย่างนี้ นักเรียนก็ต้องไปทำอย่างนี้ทั้งชั้น ผมว่าระบบการเรียนแบบใหม่ ให้

นักเรียนคิดว่าเราถนัดอะไร เราจะนำเสนอต่อที่ประชุมของกลุ่ม หรือของห้อง ในลักษณะไหน โดยที่ครูเป็นผู้ชี้แนะแนวทางให้พวกเขาได้ค้นพบศักยภาพที่มี อยู่ในตัวเอง และนำมาใช้ครับ

ศิริบุรณ์ : น้องบ๊วก บอกว่า คำว่า “ศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้” คือ ผู้เรียนสำคัญที่สุด ต้อง มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่หลากหลาย เพราะว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ดังนั้นครูจะรับภาระหนักใหม่ถ้าหากว่าจะมาจัดกิจกรรมตามความแตกต่าง ของเด็ก

ทศพล : ครูอาจวางกรอบ หรือแนวทางไว้กว้าง ๆ แต่ในรายละเอียดนั้นจะคุยกัน ชี้แนะ บ้าง แต่จุดสำคัญที่สุดคือต้องกระตุ้นให้เด็กคิดเองว่ารายละเอียดเขาจะทำ อย่างไร เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง “โลกของเรา” ถ้าครูไม่วางหัวข้อมาให้เลย เด็กเขาจะคิดกว้างมาก ไม่มีวันจบสิ้น เพราะฉะนั้นเราอาจจะมาคุยกันในห้อง ว่า ครูเสนอว่าเราควรจะมีเรื่องนี้นะ นักเรียนคิดว่ามีเรื่องอะไรที่นักเรียนอยาก จะรู้เพิ่มเติมบ้าง คือครูกับนักเรียนทำการเรียนการสอนไปพร้อมกัน ครู อยากให้รู้เรื่องนี้เพราะอะไร นักเรียนอยากรู้เรื่องนี้เพราะอะไร จากนั้นนำหัว ข้อมาขึ้นกระดาน ใครอยากรู้เรื่องนี้ไปค้นคว้าหาเรื่องนี้มา ใครอยากรู้เรื่องนั้น แบ่งกลุ่มกันมาตามหัวข้อที่เขาสนใจ เพราะว่า ถ้าเขามีความสนใจมีความ รักในเรื่องใดจะทำได้ดี และการเรียนแบบนี้ทำให้เด็กรู้สึกว่ามีส่วนร่วม ในชั้นเรียน เมื่อไรก็ตามถ้าเรารู้สึกว่าเราเป็นส่วนหนึ่ง เราจะพยายาม ทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุด เปรียบเทียบได้ว่า เราเป็นคนไทย เราเป็นส่วนหนึ่งของ ประเทศ เราต้องทำประเทศนี้ให้เจริญให้ได้

ศิริบุรณ์ : น้องเมฆอยู่ชั้นม.ปลาย เห็นว่าผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ คืออะไรคะ

วันชนะ : ระบบที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็น หลัก เพราะว่าครูเขาไม่เรียนแล้ว มีหน้าที่มาสอน ผู้เรียนมีหน้าที่เป็นผู้รับ ถ้า ครูให้ในสิ่งที่ผู้เรียนไม่ชอบ ให้ในสิ่งที่ไม่ตรงกับความต้องการของเขา แล้วผู้ รับจะเต็มใจรับไหมครับ ก็ไม่เต็มใจรับ ดังนั้นครูควรยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด ว่าผู้ เรียนเขาต้องการอะไร สนใจอะไร พยายามจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับ ความต้องการของผู้เรียน การเรียนการสอนระบบ Child Center ทำให้เรา เรียนอะไรที่หลากหลาย ไม่ต้องจำกัดอยู่ในแค่หนังสือเรียนหรือหลักสูตรที่ให้ มา ปัจจุบันการเรียนรู้จะยึดวิชาเป็นตัวตั้ง ไม่ได้แล้ว เพราะว่าสถานการณ์ โลกเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน ดังนั้นต้องเอาคนและ สถานการณ์จริงเป็น ตัวตั้ง เราต้องเรียนจากสถานการณ์ เรียนจากคน ส่วนวิชาไหน แ่่นอน

จะต้องมีเอาไว้เป็นกรอบ เป็นขอบเขตว่าต้องศึกษาแค่ไหน ศึกษาอย่างไร ตรงนี้สำคัญครับ

ศิริบุรณ : ยกตัวอย่างเช่นอะไรบ้างคะ ที่คิดว่านั่นคือการเรียนที่ปรับหรือว่าประยุกต์ไปตามสถานการณ์

วันชนะ : ตัวอย่างเช่น วิชาสังคมศึกษา บ้านเมืองจะเปลี่ยนแปลงไปเรื่อย ๆ วิชาการเมืองการปกครอง หนังสือบางเล่มยังไม่ได้พิมพ์การแก้กฎหมายลงไปเลย แต่เราต้องเรียนตามหนังสือ ต้องสอบตามหนังสือ บางครั้งไม่ยากตอบเลย ไม่ตรงกับความเป็นจริงในปัจจุบัน แต่เราก็ต้องกากบาทข้อนี้ ต้องเลือกข้อนี้ เพราะว่าอยู่ในหนังสือเรียน

ศิริบุรณ : น้องเมฆคิดว่าข้อสอบแบบกากบาทดีหรือไม่คะ

วันชนะ : ไม่เห็นด้วยครับ เพราะทำให้เด็กไม่ได้คิด บางครั้งตัดตัวเลือกออก หรือว่าเหมือนกับเราไม่สามารถเห็นถึงความสามารถที่แท้จริงของเด็กได้ นักเรียนบางคนอาจจะมั่วมาถูก บางคนอาจจะคิดอีกแบบหนึ่งแล้วเดาคำตอบถูก ถ้าเป็นข้อสอบประเภทเขียนเราจะเห็นความคิดของเด็ก เราจะเห็นว่าเด็กคิดอะไรอยู่ ทำอะไรอยู่ จะได้รู้ได้เห็นความสามารถของเด็กว่าเขาจริงจังในเรื่องนั้นๆ

ศิริบุรณ : โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา เริ่มใช้ระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อะไรรึยังคะ

วันชนะ : เริ่มทำมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2541 แต่นักเรียนโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาส่วนใหญ่เป็นเด็ก ม.ปลาย ประกอบกับการ entrance ระบบใหม่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก ดังนั้น ถ้าอาจารย์สอนแต่ Child Center อย่างเดียว เด็กนักเรียนก็ไม่ค่อยอยากจะรับ เพราะว่าเขาต้องเรียนให้จบภายใน 5 เทอม เพื่อจะสอบในเดือนตุลาคม ดังนั้นโรงเรียนเตรียมอุดมฯ จึงจัดการเรียนการสอนให้เข้ากับระบบต่าง ๆ โดยจะเป็นระบบ Child Center เพียงช่วงใดช่วงหนึ่งเท่านั้น ที่เหลือจะเป็นการเรียนแบบเดิม ๆ เป็นเพราะว่าหลักสูตร เนื้อหา ซึ่งมีเป็นจำนวนมาก

การเรียนแบบ Child Center ค่อนข้างจะใช้เวลามาก แต่ว่าเกิดประโยชน์คุ้มค่า ผมเห็นประโยชน์ได้ชัดเจน ถ้ามีการเรียนการสอนแบบ Child Center วิชาใดจะทำให้เข้าใจวิชานั้นถ่องแท้ สามารถพูดได้ บรรยายได้ ถ้าเราตั้งใจทำในเรื่องนั้นจริง ๆ อาจารย์จะกำหนดหัวข้อก่อนว่าวันนี้เราจะทำ Child Center กันเรื่องนี้ หน้าที่ของครูคืออำนวยความสะดวกและจัดระบบต่าง ๆ

เช่นจัดให้นักเรียนเข้ากลุ่มกัน แบ่งเรื่องเป็นกลุ่มไปทำ แล้วเด็กก็ได้ศึกษาเรื่อง ที่ตนเองทำ หลังจากนั้นก็มีให้นำผลงานที่เราได้ทำออกมานำเสนอให้ทุกคน ได้ฟัง ทำให้เด็กได้ศึกษาด้วยตนเอง อะไรก็ตามที่ศึกษาด้วยตนเองแล้วย่อม เกิดผลประโยชน์ดีกว่ามานั่งฟังครูบอกเพียงอย่างเดียว

ศิริบุรณ์ : ฟังดูแล้ว ผมเห็นด้วยกับการที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แต่ว่าที่โรงเรียนเตรียม อุดมศึกษาจัดเป็นบางช่วงเท่านั้นเอง นอกนั้นก็ยังไม่เห็นเรื่องของการสอบเข้า มหาวิทยาลัย จริง ๆ แล้วอยากให้เป็นการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางทั้งหมดและปรับระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยเป็นแบบใหม่ เพื่อรองรับ กับระบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือไม่คะ

วันชนะ : ใช่ครับ อยากให้กระทรวงศึกษาธิการ ทบวงมหาวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทางการศึกษา ได้มีการตกลงเกี่ยวกับเรื่องนี้ให้มากสักนิด เพราะว่า นักเรียนได้รับผลกระทบอย่างแรง โดยเฉพาะ entrance ระบบใหม่ ซึ่งผมอยู่ ชั้น ม. ปลายได้รับผลกระทบ เราต้องมาเรียนให้เสร็จสิ้นภายใน 5 เทอม แล้ว ความรู้ที่อยู่ในเทอมที่ 6 เอามาจากที่ไหน ทำให้หลายคนต้องชวนขวยหา วิชาจากข้างนอก กวดวิชา ความเห็นแก่ตัวเริ่มเข้ามา ทุกคนต้องเร่งเรียน อยู่ ม.5 เรียนของ ม.6 อยู่ ม.6 เทอม 1 เรียนของ ม.6 เทอม 2 ทำให้เกิดความ สับสน การเรียนไม่เป็นระบบ จริง ๆ แล้วผมอยากให้ มีระบบการเรียนการสอนแบบ Child Center ตลอดไป ถ้าสามารถทำได้ โดยปรับปรุงระบบการ entrance

ศิริบุรณ์ : อันนี้เป็นปัญหาที่เป็นผลสะท้อนมาจากตัวเราที่มีผลกระทบโดยตรงเลย อยาก จะเรียนแบบ Child Center ทั้งหมด ก็เรียนไม่ได้ เพราะว่าติดที่ระบบการสอบ เข้ามหาวิทยาลัยด้วย

วันชนะ : เป็นเพราะว่าตอนนี้ส่วนใหญ่จะเน้นตัววิชาเรียน มากกว่าที่จะเน้นในเรื่องของ สถานการณ์ เน้นเรื่องของคน คือเอาวิชาเป็นตัวตั้งว่าต้องเรียนให้ได้เท่านั้น ต้องเรียนกี่หน่วยกิต เหมือนเป็นการตีกรอบให้เขามากเกินไป ดังนั้นในเมื่อ เด็กทุกคนต้องทำแบบนี้แล้ว ทำให้หลายคนไม่อยากจะเรียนการสอน แบบ Child Center เพราะต้องการทำให้ได้ตามหลักสูตร เพื่อที่จะต้องสอบ พยายามเอาตัวให้รอดไว้ก่อนครับ

ศิริบุรณ์ : ยิ่งนักเรียนสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้มากเท่าไรก็หมายถึงผลงานของโรงเรียนดี เท่านั้นเอง นี่เป็นปัญหาใหญ่ น้องบ๊วกสะคะ ที่โรงเรียนเริ่มมีการเรียนการสอนแบบ Child Center บ้างหรือยัง

- ทศพล : เริ่มมาประมาณ 3-4 ปีแล้วครับ อย่างไรก็ตามยังอยู่ในช่วงของหัวเลี้ยวหัวต่อ ยังทำไม่ได้ทั้งหมด
- ศิริบูรณ์ : เริ่มทำไปได้แค่ไหน
- ทศพล : บางวิชาเท่านั้นครับ บางวิชาก็ยังใช้วิธีการแบบเดิม ๆ หรือบางวิชาที่ใช้วิธีการแบบผสมผสานทั้ง 2 อย่าง
- ศิริบูรณ์ : วิชาอะไรที่ใช้ระบบเด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ได้อย่างเต็มรูปแบบคะ
- ทศพล : วิชาภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ แต่ว่ามีจุดอยู่นิดหนึ่ง อย่างที่พี่วันชนะบอกคือในเรื่องของเวลา ถึงแม้ว่าผมยังไม่เข้ามาหาวิทยาลัยก็ตาม เวลามันบีบเหลือเกิน เทอมที่ 1 ยังไม่เป็นไร เทอมที่ 2 เวลาโดนบีบมาก ยิ่งนักเรียนคนไหนที่ทำกิจกรรมมาก เช่น เป็น Cheer Leader นักกีฬา นักดนตรีวงโยทวาทิต แทบจะไม่มีโอกาสได้เรียนเลย และสอบติด ๆ กัน ระบบ Child Center ผมคิดว่าดี เพราะว่าไม่ได้ฝึกว่านักเรียนได้เรียนรู้อย่างเดียว แต่เป็นการฝึกการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย ฝึกให้รู้จักกลวิธีในการวิจารณ์ผลงานผู้อื่น โดยที่ชี้ให้เห็นจุดบกพร่องของเขา แต่ไม่让他เสียหน้า ฝึกให้คนที่ถูกวิจารณ์นั้นมีความรู้สึกว่าคุณนี่วิจารณ์ดีนะ ทำให้เรารู้จุดบกพร่อง แต่ไม่ใช่จากที่หักหาญน้ำใจกัน ปัจจุบันผมรู้สึกว่าคนไทยจะหายากในเรื่องเหล่านี้ เวลาใครวิจารณ์อะไรหน่อยก็ไม่ได้

มีจุดหนึ่งที่ระบบ Child Center บางคนยังเข้าใจไขว้เขว บางกิจกรรมให้ขอบเขตกว้างเกินไป เช่น ครูให้นักเรียนไปค้นคว้าทำรายงาน เรื่องประเทศของเรา ประเทศของเรามีตั้งหลายหัวข้อ แค่หัวข้อเดียวเรื่องการเกษตรก็กว้างมาก หนังสือมี 20-30 เล่ม ครูก็บอกให้นักเรียนไปทำรายงานมา ผมจะทราบได้ยังไงว่าให้ไปหาที่ไหน ดังนั้นก่อนที่นักเรียนจะทำรายงาน ครูควรเสนอแนะว่าเราควรจะไปหาได้จากแหล่งใด สื่อใด หนังสือที่เราควรจะไปหา มีกี่เล่ม ถ้านักเรียนคนไหนมีความสามารถจะไปหาเพิ่มเติมก็ได้ ครูควรกำหนดขอบเขตวัตถุประสงค์ของการทำรายงาน มิฉะนั้น นักเรียน ม.2 ไปเอาของมหาวิทยาลัยมา รู้สึกว่าหนักเกินไปหน่อย แล้วหลังจากทำรายงานหรือผลงานเสร็จส่งครู กลับมาเป็นคะแนนเลย เราก็ไม่ทราบว่าที่เราทำไปถูกต้องหรือเปล่า ควรจะมีอีก 1-2 ชั่วโมง สำหรับวิเคราะห์ อภิปรายผลงานของแต่ละคน แต่ละกลุ่มว่า ดีไหม แคมไปไหน กว้างเกินไปหรือเปล่า ถ้าแคมไปครูก็มีหน้าที่เติมให้เต็ม

- ศิริบุรณ : น้องบ๊วกพูดนี่คือการประเมินผลการเรียนด้วยใช่ไหมคะ
- ทศพล : ครับ ถ้ามีอย่างนี้ได้ ผมว่าจะเป็น “การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ” เดิมรูปแบบ เพราะว่าผู้เรียนบางคนอาจจะประเมินผลตัวเองผิด เช่น ทำรายงานฉบับหนึ่ง ส่งครูได้ 8 คะแนน เขาก็ไม่ทราบว่าเขาถูกตัดคะแนนเพราะเนื้อหาไม่ดี หรือว่ารูปแบบไม่สวย คราวต่อไปเมื่อครูให้ทำรายงาน เขาอาจจะไปปรับปรุงรูปแบบ แต่เนื้อหาเหมือนเดิม คะแนนก็ไม่ได้เพิ่ม จะมีผลโยงไปถึงทำไมฉันก็ปรับปรุงการทำรายงานแล้วได้คะแนนเท่าเดิม ถ้าเรามาวิพากษ์วิจารณ์ในกลุ่มแล้วระบุว่า ถูกตัดคะแนนเพราะสาเหตุใด เขาก็จะยอมรับ ครั้งต่อไปผลงานก็จะดีขึ้นเรื่อย ๆ
- ศิริบุรณ : ให้ข้อคิดกับคุณครูได้ดีทีเดียว น้องน้ำละคะ ที่โรงเรียนทำหรือยังเกี่ยวกับระบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
- หัตถกกาญจน์ : ทำแล้วค่ะ มีการทำผลงานอย่างพี่เขา แต่คิดว่าการทำผลงานไม่ควรที่จะให้คุณครูชี้แนะหรือว่าตรวจสอบเพียงอย่างเดียว ควรจะให้เพื่อนวิพากษ์วิจารณ์ด้วย เพราะว่าจะได้ความคิดที่หลากหลาย ส่วนเรื่องการสอบ ควรเป็นการวัดผลตอนปลายปีเท่านั้น แต่คุณครูควรที่จะสังเกตพฤติกรรมนักเรียนตั้งแต่ต้นปีถึงปลายปี จะได้ให้ประเมินลักษณะนิสัยของเด็กได้ว่าเขามีความสามารถในแต่ละบุคคลอย่างไร
- ศิริบุรณ : คิดว่าเราได้ประโยชน์ไหมคะ จากการเรียนวิธีแบบนี้
- หัตถกกาญจน์ : ได้ประโยชน์มากค่ะ ได้รู้ว่าเรามีข้อบกพร่องอะไรบ้าง เราก็สามารถนำมาแก้ไข เมื่อไปอยู่ในสังคมอื่นที่ไม่เหมือนในโรงเรียน ก็จะอยู่ได้อย่างมีความสุขและเป็นธรรมชาติ
- ศิริบุรณ : น้องบ๊วกเห็นประโยชน์จากการเรียน Child Center อย่างไรคะ
- ทศพล : มีความรู้กว้างขึ้น เพราะว่าเราสามารถค้นคว้าได้หลากหลาย ที่สำคัญคือคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมเราได้แน่นอน นอกจากนี้ทำให้เราทราบว่า ทุกคนก็มีปัญหาเหมือนเรา บางคนหนักกว่าเรา เช่นปัญหาความเครียด การฆ่าตัวตาย อาจจะน้อยลงได้ เพราะบางคนคิดว่าปัญหาฉันหนักเหลือเกิน ไม่สามารถแก้ไขได้แล้ว แต่ถ้าเราเรียนแบบ Child Center มีการมาคุยกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทศนคติอาจจะเปลี่ยนไป บางคนอาจจะกลายเป็นคนมองโลกในแง่ดี ทว่าโลกนี้ก็เต็มไปด้วยปัญหา คนที่อยู่

รอดคือคนที่แก้ปัญหาได้เท่านั้นเอง นั่นคือ ประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนแบบ Child Center

ศิริบูรณ์ : น้องเมฆละคะ ได้ประโยชน์จากการเรียนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

วันชนะ : ประโยชน์ที่ได้จาก Child Center คือว่า ผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่ ได้รับความเข้าใจมากกว่าความจำ เขาสามารถนำตรงนี้ไปใช้ได้ อีกอย่างหนึ่งคือการเรียนแบบนี้เป็นการพัฒนาพลังความสามารถซึ่งอยู่ในตัวของผู้เรียนเองให้เจริญเติบโตได้อย่างเต็มศักยภาพและนำศักยภาพไปพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติต่อไปได้ หลายคนที่ยังเรียนจบปริญญาไปแล้ว 10-20 ปี ให้กลับมาสอนลูกตอนนี้สอนไม่ได้เพราะว่าลืม นั่นคือ ยังใช้การเรียนแบบเก่าอยู่ ไม่ได้ใช้ความเข้าใจ

ทศพล : ขอเรียนเสริมอีกนิดหนึ่ง การเรียนการสอนนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูก็จะได้ประโยชน์เช่นเดียวกัน เพราะครูจะได้เรียนรู้ไปกับนักเรียน บางครั้งความคิดของนักเรียน อาจจะแปลกไปจากความคิดครู บางทีนักเรียนอภิปรายครูอาจจะนึกไม่ถึงก็ได้ อย่างที่น้องน้ำตาม “ทำไมหยุดอยู่ตรงนี้” ผู้ใหญ่หลายคนอาจจะไม่เคยนึกถึง ถ้าเด็กถามอย่างนี้จะตอบอย่างไร ถ้าเด็กถามอย่างนี้เราจะมีวิธีการอธิบายอย่างไรให้เด็กได้เข้าใจ ครูก็จะพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน

ถาม – ตอบผู้ชมที่บ้าน

ศิริบูรณ์ : เมื่อสักครู่นี้ น้องเมฆพูดถึงเรื่องความจำกับความเข้าใจ มีผู้ชมที่บ้านโทรศัพท์มาถามว่า “จำกับเข้าใจต่างกันอย่างไร” (จากน้อง ม.1 จังหวัดจันทบุรี) ค่ะ

วันชนะ : การจำกับความเข้าใจ ถ้าเปรียบเทียบการจำเป็นการมองแต่เพียงภายนอก ไม่ได้มองลึกไปข้างใน ยกตัวอย่างง่าย ๆ เรื่องสูตรคณิตศาสตร์ เด็กรู้ว่าต้องท่องสูตรตามนี้นะ แล้วใส่เลขลงไปให้ได้ แต่รู้ไหมว่าสูตรนี้มาได้อย่างไร ถ้าวันไหนลืมขึ้นมาจะทำอย่างไร แต่ความเข้าใจนั้น ถึงแม้เราจำตรงนี้ได้ แต่เราสามารถเชื่อมโยง เราสามารถนึกถึงที่มาได้ หรือวิชาสังคมศึกษา หลายคนคิดว่าเรียนวิชาสังคมต้องใช้การจำ หรือเรียนภาษาไทยต้องจำ จริง ๆ ไม่ใช่เป็นเช่นนั้น เราเรียนภูมิศาสตร์ ไม่จำเป็นที่เราต้องจำว่าภาคเหนือมีหิอันนูน ภาคใต้มีตันไม้อันนี้ แต่ถ้าเราเข้าใจว่าภาคใต้มีป่าดงดิบเพราะอากาศชื้นเพราะติดกับทะเล นี่คือการเข้าใจ มากกว่าไปจำว่าภาคใต้มีป่าดงดิบ ภาคใต้

มีต้นนี้ การจำเหมือนการมองเปลือกนอก เปรียบได้ว่ามอง ๆ ไปถ้าเดินผ่าน ปลูกก็ไม่เห็นแล้ว

แต่การจำยังมีความสำคัญบ้าง ไม่ใช่หมดความสำคัญ ในบางครั้ง เรา ต้องจำ ถ้าเราไม่จำ ก็ไม่ได้ แต่ไม่จำทั้งหมด ต้องเข้าใจด้วย ถ้ามีแต่ท่องจำ อย่างมากก็ทำได้แค่ท่อง เวลาผ่านไปแล้วก็ลืม

ศิริบุรณ : ใครจะอธิบายเพิ่มเติมได้บ้างคะ

ทศพล : การจำกับความเข้าใจถ้าผสมกันได้จะดีมาก การจำคือที่เราท่องอย่างเดียวไม่ได้มองภาพรวม ไม่สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่มีอยู่เข้ามาหากันได้ อย่างท่องว่า ประเทศไทยว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนา ถามว่าทำไม ไม่รู้ ท่องไปอย่างนั้นละ ประเทศไทยสินค้าออกคือข้าว ถามต่อทำไมสินค้าออกถึงเป็นข้าวเป็นหลัก ตอบไม่ได้แล้ว

ศิริบุรณ : ผู้ปกครองของน้อง ๆ ให้การส่งเสริมและมีบทบาทในการจัดการศึกษาของน้องอย่างไรคะ (จากผู้ปกครอง จังหวัดนครสวรรค์)

หัตถกกาญจน์ : ผู้ปกครองไม่ใช่ส่งเสริมเพียงการเรียนอย่างเดียว ต้องส่งเสริมทางด้านการคิด เช่น การเรียนคอมพิวเตอร์ เพื่อฝึกสมองลูกด้านขวาและซ้ายให้เท่ากัน

ศิริบุรณ : น้องเมฆสะคะ คุณพ่อคุณแม่สนับสนุนอย่างไร

วันชนะ : สนับสนุนครับ คอยถาม ดูแลเกี่ยวกับการเรียนและให้คำปรึกษาอยู่ตลอดเวลา

ศิริบุรณ : น้องบุ๊กสะคะ

ทศพล : เรื่องของการค้นคว้าตามห้องสมุดคุณแม่ก็มีส่วนช่วยมาก นอกจากนี้ เรื่องหนังสือ สื่อต่าง ๆ รวมถึงการทำกิจกรรม ดนตรี กีฬา ท่านก็ช่วยส่งเสริม สนับสนุน และคอยบอกอย่าเรียนอย่างเดียว คนเรียนเก่งอย่างเดียวอยู่ในสังคมไม่ได้

ศิริบุรณ : น้อง ๆ ที่ร่วมรายการว่าแต่ละวันมีการบ้านแต่ละวันมากเกินไปหรือไม่ ลูกกำลังเรียนอยู่ชั้น ม. 4 การบ้านมากเกินไปจนไม่มีเวลาออกกำลังกาย หรือว่าเล่นกับเพื่อนบ้านเลย (จากผู้ปกครอง จังหวัดระยอง)

ทศพล : มีการบ้านมากบางช่วงเท่านั้นครับ

หัตถกกาญจน์ : ต้องแบ่งเวลาให้เป็น

ศิริบุรณ : น้องน้ำมีเวลาเล่นไหมคะ

หัตถกกาญจน์ : มีบ้างค่ะ กับเพื่อน ๆ ตอนเย็น

- ศิริบุรณ์ : เรียนพิเศษไหมกันหรือเปล่านั้น
- ทศพล : ไม่ได้เรียนครับ แต่จะเรียนเสริมพวกการนำวิชาต่าง ๆ ไปใช้ในการดำรงชีวิต อย่างเช่น เรียนภาษาอังกฤษที่โรงเรียน จะไปเรียนเสริมภาษาอังกฤษเกี่ยวกับการสนทนาในชีวิตประจำวัน
- ศิริบุรณ์ : น้องเมฆละคะ การที่เรามีการบ้านมากเป็นปัญหาหรือไม่
- วันชนะ : การบ้านไม่ค่อยจะมีครับ ถ้าเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางแล้ว ผู้เรียนจะกระตือรือร้นทำกันเองมากกว่า แต่การบ้านถือว่าสำคัญเป็นการฝึกประสบการณ์ เพราะการเรียนอย่างเดียวถ้าไม่รู้จักฝึกหัดก็ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้
- ทศพล : ขอเรียนเสริมว่า บางที่ต้องเปลี่ยนทัศนคติของครู ไม่ใช่ว่าครูที่ดีคือครูที่ให้การบ้านมาก แต่ควรเน้นวิธีการสอนในเวลาเรียนคือ นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้อัน ครูต้องเข้าใจนักเรียน ดึงศักยภาพของนักเรียนออกมาใช้ แต่การบ้านจำเป็นต้องมีทั้งทฤษฎีถ้าเน้นปฏิบัติด้วยยิ่งดี
- ศิริบุรณ์ : ลูกสาวเป็นเด็กที่ชอบแสดงออก มีผลการเรียนปานกลาง แต่ครูผู้สอนมีแนวคิดแบบเก่าคือเด็กเรียนหนังสือไม่เก่งจะไม่ให้เข้าทำกิจกรรม ส่งผลทำให้เด็กไม่มีความสุข จะแก้ไขปัญหานี้ได้อย่างไร น้องๆ มีคำแนะนำสำหรับคุณพ่อคุณแม่แม่ท่านนี้ไหมคะ
- หัตถกกาญจน์ : ทุกคนมีศักยภาพของตนเอง คือความสามารถที่เป็นลักษณะเด่นของตนเอง น้องชอบแสดงออก ครูและผู้ปกครองควรส่งเสริม แต่ว่าศักยภาพทุกด้านควรจะมีบ้าง เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ตนเองมีศักยภาพทุกด้านและสามารถอยู่ในสังคมได้ น่าคิดว่าคุณครูเมื่อได้ฟังแล้วน่าจะเปลี่ยนความคิด เพราะว่าตอนนี้เราก็ปฏิรูปการศึกษากันใหม่แล้ว เด็กชอบหรือรักสิ่งไหน ถ้าเป็นสิ่งที่ดีครูควรส่งเสริม เพราะว่าเด็กคืออนาคตของชาติต่อไป
- ทศพล : ผมขอเสริมว่า เด็กที่ชอบทำกิจกรรมควรสนับสนุนครับ ขณะเดียวกันให้ครูช่วยมองอยู่ห่าง ๆ ถ้าการเรียนเขาเริ่มเสีย ครูก็พยายามตักเตือนว่า ทำมากเกินไปแล้วนะ ลดลงหน่อยได้ไหม คุมักในลักษณะอย่างนี้จะดีกว่า
- ศิริบุรณ์ : สุดท้ายนี้เป็นความคิดเห็นจากผู้ชมทางบ้านคะ
1. ครูส่วนใหญ่ยังยึดติดกับการสอนแบบเก่า ขณะที่ผู้บริหารเองไม่ให้ความสำคัญกับครูที่พยายามจะพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ
 2. ตอนนี้เห็นใจครู อาจารย์ที่ใช้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คงต้องทำงานหนักทุ่มเทให้มากเพราะถือเป็นรุ่นบุกเบิก

3. ผู้ปกครองส่วนใหญ่มักนิยมให้ลูกเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ควรให้ลูกเรียนใกล้บ้านมากกว่าเพราะเด็กจะมีเวลาเข้าสังคมกับเพื่อนบ้านและทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้มากขึ้น
4. “เด็กเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้” เป็นระบบที่ดี แต่ควรจะมีเกณฑ์วัดระดับสติปัญญากับการเรียนแบบนี้ด้วย
5. ปัจจุบันเด็กใช้เวลาการเรียนมาก วันเสาร์-อาทิตย์ยังเรียนหรือกวดวิชาทั้งที่จริงแล้วไม่จำเป็น ถ้าผู้เรียนมีการจัดสรรเวลาและตารางเรียนและอ่านหนังสือให้ดี

ท่านผู้ชมสามารถแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบที่เน้น “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้” หรือ Child Center ได้ที่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ถนนสุขุมวิท เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 วันนี้ขอขอบคุณพระเอกนางเอกตัวน้อยทั้ง 3 ท่านค่ะ

ภาคผนวก

ภาพการจัดการเรียนการสอนในอนาคต ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ *

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวการจัดการศึกษาของชาติไว้ในหมวดที่ 4 ตั้งแต่มาตรา 22 ถึง มาตรา 30 ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน/ประสบการณ์การเรียนรู้ยึดหลักดังนี้

1.1 ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ดังนั้นจึงต้องจัดสภาวะแวดล้อม บรรยากาศรวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจ เหมาะสมแก่วัย และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่และเป็นการเรียนรู้กันและกัน อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคมและประเทศชาติ โดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง บุคคล ชุมชนและทุกส่วนของสังคม

1.2 ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การเรียนการสอนมุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

2. มุ่งปลูกฝังและสร้างลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน โดยเน้นความรู้ คุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและบูรณาการความรู้ในเรื่องต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งการฝึกทักษะและกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้โดยให้ ผู้เรียนมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคมได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2.2 ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์เรื่องจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

* อ้างจาก แนวการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. สถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2542 หน้า 2-6

2.3 ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการรู้จักประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

2.3 ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

2.4 ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

3. กระบวนการเรียนรู้ ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

3.1 จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2 ให้มีการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3.3 จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

3.4 จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

3.5 ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้

3.6 ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ

3.7 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

4. การส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดบทบาทในการส่งเสริมการเรียนรู้ของรัฐ และสถานศึกษาต่าง ๆ ดังนี้

4.1 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงาน และการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูล และแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ

4.2 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

4.3 ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

4.4 หลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลาย เหมาะสมกับแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล สาระของหลักสูตร ทั้งที่เป็นวิชาการ วิชาชีพ ต้องมุ่งพัฒนาคนให้มีความสมดุล ทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม

4.5 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

4.6 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

5. การประเมินผลการเรียนรู้

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้ระบุถึงวิธีการประเมินผล การจัดกระบวนการเรียนรู้ไว้ว่า ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผลผู้เรียน โดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมกรเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา นอกจากนั้นการประเมินผลผู้เรียนยังต้องเกี่ยวข้องกับหลักการสำคัญคือ

- 5.1 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการประเมินผู้เรียน
- 5.2 ใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ
- 5.3 ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

5.4 มุ่งการประกันคุณภาพ โดยสถานศึกษาทำการประเมินผลภายในทุกปี และ
รายงานผลการประเมินต่อต้นสังกัดและสาธารณชน

5.5 สถานศึกษาได้รับการประเมินภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้ง ทุก 5 ปี

ที่ปรึกษา	ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ นายสมพงษ์ พลสมบูรณ์ ที่ปรึกษาศูนย์ประชาสัมพันธ์การศึกษาแห่งชาติ นางสมศรี กิจชนะพานิชย์ ผู้อำนวยการสถาบันแห่งชาติเพื่อปฏิรูปการเรียนรู้
บรรณาธิการ	นางอัมพร ประเสริฐสุข
ถอดความจากเทปและจัดพิมพ์ต้นฉบับ	นางกนกพรรณ ปัญญ์สุข
เรียบเรียงและประสานงาน	นางสาวนันทิชา ไวยนพ